

تاریخ زبان فارسی ج ۲

منصور مہدوی

www.KitaboSunnat.com

سرشناس: مهدوی، منصور
عنوان و نام پدیدآور: تاریخ زبان فارسی ج ۲ / نویسنده
منصور مهدوی.
مشخصات نشر: قم: اشراق حکمت، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری: ۱۲ ج؛ ۵/۲۱×۵/۱۴ س.م.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۴۰-۲۱-۹
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
موضوع: فارسی - تاریخ
یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.
رده‌بندی کنگره: PIR ۲۶۵۵
رده‌بندی دیویی: ۴۱۰/۹
شماره کتابشناسی ملی: ۵۸۴۹۸۹۸

مؤلف: منصور مهدوی

نشر اشراق حکمت

چاپ: بوستان کتاب

تیراژ: ۳۰۰

چاپ اول: ۱۳۹۸

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۴۰-۲۱-۹

شابک دوره: ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۴۰-۱۹-۶

قیمت: ۳۰۰۰۰۰ ریال

مرکز پخش: ۰۲۵-۳۷۷۴۶۷۷۰

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

۷	 مقدمه
۱۱	 بخش اول
۱۱	 تاریخ و گستره زبان فارسی در ایران
۱۵	 فصل دوم: پس از اسلام
۲۳	 سامانگان
۲۹	 غزنویان
۳۳	 زبان فارسی در قرن چهارم و پنجم
۳۷	 غوریان
۴۲	 زبان فارسی در قلمرو غوریان
۴۲	 سلجوقیان
۴۶	 خوارزم شاهیان

- ۴۹ اسماعیلیان
- ۵۰ زبان فارسی در قرن ششم و هفتم
- ۶۴ عصر مغول
- ۷۰ تاجی حمای مغول بر زبان فارسی
- ۷۵ آثار فارسی در قرن هشتم و نهم
- ۸۶ تهوران
- ۹۱ قراقچینلوها
- ۹۲ زبان و آثار فارسی در آستانه قرن دهم
- ۱۰۱ جمع بندی
- ۱۰۵ عکس‌ها:
- ۱۱۱ منابع
- ۱۲۶ نشریات
- ۱۲۹ نمایه‌ها

مقدمه

زبان، شناسه فرهنگ است؛ چراکه تجلی گاه فکر، هنر، آیین و رسوم یک ملت و تمدن است. ملت‌ها داشته‌های معنوی و مادی خود را به آشکارترین وجه در زبان خویش نشان می‌دهند؛ همچنین زبان، حلقه ارتباط میان انسان‌ها و ملت‌هاست؛ از این رو، یکی از سریع‌ترین راه‌های تأثیرگذاری و تأثیرپذیری از دیگر ملت‌ها، زبان است؛ از دیگر سو، گستره یک زبان می‌تواند نشان‌گر قدرت یک فرهنگ باشد؛ چراکه نخستین درخشش‌های زیبایی یک فرهنگ، در زبان خواهد بود.

زبان فارسی، از جمله کهن‌ترین و پرگستره‌ترین زبان‌ها در طول تاریخ بوده است. شاید آن‌چه که در گستره زبان فارسی مهم‌تر می‌باشد این است که گستره جهانی این زبان طی قرن‌ها به صورت طبیعی و بدون پشتیبانی دولت مرکزی ایران فراهم شده‌است؛ چون گاهی در شرایطی که دولت ملی در ایران از میان رفته است، این زبان مرزهای ایران را در نور دیده و به دورترین جاها در آسیا وارد شده و آن‌چنان خوش درخشیده است که پس از قرن‌ها هنوز آثار آن پابرجاست؛ حتی گاه دولت‌هایی که به لحاظ سیاسی در نبرد با دولت مرکزی ایران بوده‌اند، زبان فارسی را در قلمرو خود و حتی در اروپا ترویج کرده‌اند. این امر نشان از دل‌نشین بودن و خوش‌خوانی این زبان و البته آثار پرمحتوایی است که در این زبان پدید آمده است. ادیبان، عارفان، فیلسوفان و عالمان دینی در گذر زمان کتاب‌ها و مجموعه‌های پر از نکته‌های جاودانه و انسانی پدید آورده‌اند که هیچ‌گاه گرد زمان برنگردد آن‌ها نمی‌گردد. همین امر در غیاب اقدامات مس‌ثولانه، هنوز به تداوم گستره زبان و ادبیات فارسی مدد می‌رساند.

۸ دنیای ایرانی

زبان فارسی در گستره‌ای از آسیای جنوب شرقی تا قلب اروپا و شمال آفریقا، در طول قرن‌ها نه تنها باعث پیوند ملت‌های مسلمان و بیان ارزش‌های انسانی و الهی شده است، بلکه جریانی از آثار فاخر را پدید آورده که دانشمندان سایر ملت‌ها را شیفته خود کرده است. هنر زبان فارسی این بوده است که از یک سو، با ترویج اسلام پیوند خورده و از دیگر سو، به دلیل الهی بودن آثار این زبان، واجد گونه‌ای قدسیت می‌باشد. زبان فارسی بر دوش مجاهدان، عارفان و ادیبان به سرزمین‌های دیگر رفته و بر دل مردم نشسته و شخصیت‌های برجسته‌ای را پرورش داده است که آثارشان هنوز در ایران و سایر کشورهای فارسی زبان، واجد اعتبار علمی است.

مسلمانان هر جا رفتند زبان فارسی را ترویج کردند؛ البته این زبان تمدن‌ساز غیرمسلمانان را نیز شیفته خود ساخت. دلبستگی پیروان ادیان دیگر و سایر اقوام به زبان فارسی نشان از هویت جهانی این زبان دارد.

جریان گسترش زبان فارسی در سده‌های گذشته به دلیل مداخله استعمارگران به‌ویژه انگلیس، با موانعی مواجه شده و از رشد طبیعی خود بازمانده است. بسیاری از کشورهایی که زبان فارسی در آن‌ها رایج بود، امروز در اشغال زبان و خط استعمارگران است. مردمانی که تا یکصد سال پیش به زبان فارسی سخن می‌گفته‌اند، امروز به دلیل تغییر خط یا زبان، از زبان فارسی فاصله گرفته‌اند.

طی دو قرن گذشته، قدرت‌های استعماری برای اشغال‌گری و تثبیت قدرت خود، بسیاری از حوزه‌های فرهنگ و تمدن ایرانی و زبان فارسی را جدا کرده‌اند؛ آن‌ها با تحمیل و اجبار، فرهنگ و زبان خود را در آن جاری ساخته و یا دست کم با تغییر خط، ارتباط فرهنگی آن‌ها را با ما قطع کرده‌اند. این یغمای فرهنگ و زبان در گذر زمان از حافظه تاریخی مردم و حتی نخبگان پاک شده است؛ تا جایی که قلمرو زبان فارسی را محدود به مرزهای تحمیلی کنونی یا چند کشور خاص می‌دانیم؛ درحالی که این زبان قدسی قرن‌ها در تعداد پرشماری از کشورهای کزونی آسیا و حتی اروپا رواج داشته است. استعمارگران

پس از اشغال حوزه‌های دوردست زبان فارسی، به کشورسازی در گستره سرزمینی ایران مبادرت ورزیدند. با پدیدآوردن مرزهای ساختگی، انواع محدودیت‌ها و محرومیت‌ها را در کنار ستم‌های بی‌شمار به ایرانیان تحمیل کردند. تغییر خط و زبان با فشارها و آزارهای بسیار توأم بوده که مسئولیت فارسی‌زبانان را دو چندان می‌کند.

آنان بدین مقدار نیز راضی نبوده و با روش‌های گوناگون می‌کوشند در مرزهای کنونی کشور ایران، فرهنگ ایرانی و زبان فارسی را به چالش بکشند؛ به‌طوری که ایرانیان در سرزمین خود، فرهنگ و زبان بیگانه را دارای و جاهت و ارزش بدانند. چنان‌که استعمارگران می‌کوشند در جهان اسلام، مسلمانان بیش از فرهنگ خود به فرهنگ غرب متمایل باشند. این پدیده شاید مهم‌ترین چالش فکری جهان اسلام و ایران باشد. آیت‌الله یحیی انصاری شیرازی رحمته‌الله به نقل از علامه ابوالحسن شعرانی رحمته‌الله می‌گفت: هجوم غرب به جه ان اسلام از حمله مغول سخت‌تر است؛ چون در حمله مغول، با آن که مغولان مسلمانان را کشتند، ولی برتری فکری با مسلمانان بود؛ اما در سلطه غرب، آن‌ها بر ما تفوق فکری دارند. از این‌رو، در زمانه‌ای که غریبان و عده‌ای غرب‌گرا، فرهنگ و تمدن ایرانی را کوچک می‌شمارند و از ما می‌خواهند به فرهنگ بهسروصدا و پوچ جهانی پیوندیم، اقدام برای نشان دادن بخشی از عظمت فرهنگ و تمدن ایران ضرورت دارد. باید روحیه اعتمادبه‌نفس و شکوه میهنی خود را بازیابیم و توانمندی‌های گذشته خود را به دست آوریم. انقلاب اسلامی و پیروزی‌های بعد از آن از جمله مهم‌ترین عوامل امیدبخش به ملت ایران و ایرانیان هستند، ولی هنوز راه بسیاری در پیش است. دولتمردان و مردم به طور طبیعی باید در زمینه‌های فرهنگی و سیاسی برنامه‌ای مشخص برای دهه‌های آینده داشته باشند، در این کتاب پیشنهادهای روشنی در این باب مطرح شده است.

افزون بر این، تقویت هویت بومی و منطقه‌ای جهان اسلام، جنوب و جنوب غرب آسیا، بهترین راهبرد برای بسط هویت مستقلی است که مردم ایران از برکت انقلاب اسلامی پیدا کرده‌اند.

کتاب حاضر برای نخستین بار گستره زبان و ادب فارسی در هند، چین، اروپا و... را به طور کامل با تکیه بر منابع معتبر تاریخی و ادبی روایت می کند . این کتاب با نشان دادن گستره زبان فارسی و فرهنگ ایرانی، یکی از هزاران دلیل غنا و عظمت فرهنگ و تمدن ایران را به همگان اثبات می کند . در این کتاب کوشیده ام نسل امروز و آینده را نسبت به قوت و قدرت زبان فارسی و فرهنگ ایرانی آشنا سازم، و آنان را بر پاره پاره شدن گستره سرزمین و قلمرو زبان فارسی هوشیار سازم، و امید دارم آنان برای احیای سیادت زبان و فرهنگ خود و ستاندن میراث پدران خویش اقدام کنند.

قم المقدسه

منصور مهدوی

۱۳۹۵ آذر ۲۰